

Prispevek k spoznavanju manjšinske problematike

Vidamski federaciji KPI je treba priznati, da se je s študijskim srečanjem »Država in narodne ter jezikovne manjšine«, ki je bilo v soboto, 20. t.m., v Vidmu, lotila tematike, ki za stranko, kakršna je KPI, ni vsakdanja. Res je sicer, da je ta stranka izmed vseh italijanskih vsedržavnih strank še najbolj natančno izoblikovala načelno stališče do narodnih manjšin (in še posebej do slovenske), a se je na videmskem srečanju spopadla predvsem s tako imenovanim »furlanskim vprašanjem«, ki je sicer že dolgo »telo pod žerjavico«, a ki je butnilo z vso ostrino na dan ob strahotnem potresu leta 1976. Tudi KPI — kot sicer ostale italijanske vsedržavne stranke — je namreč do pred kratkim smatrala furlanščino za enega izmed številnih italijanskih narečij, ki ne zasluži posebne pozornosti, češ da italijanščina ni samo edini uradni jezik v državi, temveč tudi najučinkovitejše sredstvo za komuniciranje s celotnim italijanskim narodom in torej tudi za neposredno širjenje partijskega programa.

Toda leta 1976 je bil potres, ko so »Furlani kot še nikdar poprej začutili potrebo, da spoznajo same sebe in da najdejo uteho v lastni zgodovinsko-kulturni identiteti, v lastni etniji«, z upanjem, da bo to najučinkovitejša ovira proti množičnemu begu mladih in celotnega prebivalstva z domače zemlje. Tako beremo v poročilu k zakonskemu predlogu (z dne 24. maja 1978) nekaterih komunističnih poslancev za ovrednotenje furlanskega jezika in kulture (Atti parlamentari - Camera dei Deputati - 2214, str. 5).

Poročevalec Tito Maniaco je skušal na videmskem srečanju z marksističnega stališča proučiti najnovejši pojav osveščanja in prebujanja manjših narodov in narodnih manjšin v zahodni Evropi, ki v zadnjih letih trajno in vztrajno postavljajo »na zatožno klop« države, v katerih živijo. Po tem pojavu — je dejal — bi lahko celo sklepali, da je v krizi industrijska družba kot taka, ki naj bi bila po svojem bistvu zlo. V resnici — je nadaljeval govornik — ni v krizi industrijska družba, temveč tista »meščanska družbeno-gospodarska formacija«, kakršna je danes država, in svetovno tržišče kapitalistične politične ekonomike. To naj bi bil torej globlji vzrok, zaradi katerega se manjši narodi in narodne manjšine upirajo državam, ki so po svoji naravi centralistične in represivne.

dalje na 4. strani ■

Vse kaže, da je kriza vlade neizogibna

Medtem ko pišemo, še ne vemo, ali se bo tajniku Krščanske demokracije Zaccagniniju posrečilo ohraniti pri življenju sedanjo parlamentarno večino, se pravi zavezništvo med Krščansko demokracijo, komunistično partijo, socialistično, social-demokratsko in republikansko stranko. Poslanec Zaccagnini je namreč imel razgovore s predstavniki vseh omenjenih strank, odločilno pa naj bi bilo srečanje s tajnikom komunistične partije Berlinguerjem.

Opazovalci menijo, da ti razgovori pravzaprav niso niti toliko važni, češ da je zavezništva že tako konec, zaradi česar naj bi bil tudi nujen odstop Andreottijeve vlade. Menda gre pri celotni zadevi le za vprašanje postopka, saj je v tej zvezi predsednik republike Pertini baje dal jasno razumeti, da bo zahteval strogo spoštovanje ustavnih določil, kar pomeni, da bo sprejel odstop vlade le v primeru, da bo ta prejela nezaupnico v parlamentu.

Zanimivo je, da je te dni tisk takorekoč pozabil na triletni gospodarski načrt, ki ga je prejšnji teden v parlamentu obrazložil sam ministrski predsednik. Iz tega bi izhajalo, da globlji vzrok sedanje krize znotraj parlamentarne večine ni toliko vsebina tega načrta, temveč predvsem prepričanje nekaterih političnih strank — v prvi vrsti komunistov — da sedanja vlada nikakor ne nudi jamstev, da bi bila sposobna izvajati od parlamenta odobreni

gospodarski program. To naj bi bil tudi glavni razlog, zaradi katerega določene sile že dalj časa zahtevajo preureditev sestave same vlade.

Odločilno bo — kot vse kaže — prav za-
držanje komunistov, ki se morajo odločiti ali za nadaljevanje dosedanje formule ali za izstop iz parlamentarne večine, glede na to, da so demokristjani ponovno naglasili, da ne morejo pristati na sodelovanje s komunisti na vladni ravni. Jasno je, da se pri tem Krščanska demokracija ozira predvsem na lastne volilne interese, saj se boji, da bi vstop komunistov v vlado pomenil zanjo veliko volilno izgubo. Približno isto velja za komuniste, ki ugotavljajo, da jim sedanja politika sodelovanja s Krščansko demokracijo v okviru parlamentarne zavezništva prinaša le volilno škodo, zaradi česar zahtevajo neposredno soudeležbo v vladi.

Morebitna kriza vlade bi seveda ne predstavljala kdovekakšne novosti za italijansko povojno politično zgodovino. Nujno pa se postavlja vprašanje, ali je v sedanjih parlamentarnih okoliščinah sploh možna sestava nove vlade, ne da bi bilo prej treba predčasno razpustiti parlament in razpisati predčasne volitve. Zadnja odločitev pripada po ustavi predsedniku Pertiniju, ki ga v tem pogledu še nihče ne pozna, čeprav je o njem znano, kako je v svojih sodbah in odločitvah zelo samostojen in neobčutljiv za morebitne pritiske političnih strank.

Huda izguba za koroške Slovence

Umrli je dr. Joško Tischler

Tudi pri nas je globoko odjeknila vest, da je v torek, 23. t.m., v Celovcu umrl znani slovenski politik, organizator ter šolnik dr. Joško Tischler. Z njim so koroški Slovenci izgubili moža, ki je nad pol stoletja bil na čelu boja, ki ga naši bratje v Avstriji bijejo za svoj obstanek. Pokojnik se je rodil pred 77 leti v Zablatah v Podjuni in se je že kot dijak na celovski gimnaziji začel politično in prosvetno udejstvovati. Po maturi se je vpisal na dunajsko univerzo, kjer je diplomiral iz matematike. Postal je torej šolnik in ta poklic izvrševal 40 let. Nacisti so ga izgnali iz Beljaka, kjer je poučeval na tamkajšnji gimnaziji, po osvoboditvi pa je postal eden vodilnih slovenskih politikov na Koroškem. Tri mesece je bil član začasne koroške deželne vlade in v tem času sestavil

odlok o obvezni dvojezični šoli na južnem Koroškem, ki ga je ta vlada na njegov predlog tudi odobrila. Dr. Tischler je bil prepričan, da je bil s takšno šolsko ureditvijo postavljen temelj za pravično ureditev manjšinskega vprašanja na Koroškem. Kolikšno je zato moralo biti njegovo razočaranje, ko je deželna vlada kasneje ta odlok preklcala, kar je dejansko pomenilo začetek novega križevega pota za Slovence na Koroškem.

Leta 1949 je bil dr. Tischler med ustanovitelji Narodnega sveta koroških Slovencev in postal njegov prvi predsednik. Na tem mestu je ostal do leta 1960, ker je medtem že bil uresničil svoj gotovo najpomembnejši načrt, to je ustanovitev slovenske gimnazije v Celovcu,

dalje na 2 strani ■

RADIO TRST A

□ NEDELJA, 28. januarja, ob: 8.00 Poročila; 8.15 Dobro jutro po naše; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 9.45 Nediški zvon; 10.30 Utripi prosvetnega življenja; 11.00 Kratka poročila; 11.05 Mladinski oder »Turi in njegovi godci« (Renée Reggiani - Zora Tavčar), RO; 11.35 Nabožna glasba; 12.00 Poročila; 12.15 Glasba po željah; 13.00 Ljudje pred mikrofonom; 13.20 Poslušajmo spet; 14.00 Kratka poročila; 15.00 šport in glasba; 19.00 Poročila.

□ PONEDELJEK, 29. januarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.05 Jutranji almanah; 9.00 Kratka poročila; 9.05 Mozaik melodij in ritmov; 9.30 Vroč svinec; 10.30 Kratka poročila; 10.05 Koncert sredi jutra; 11.00 To je bila zabava; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Radi smo jih poslušali; 12.00 Kdo je na vrsti?; 12.20 Vesela glasba; 13.00 Poročila; 13.15 Poročila; 13.30 Slovenski samospevi; 13.30 Socialna problematika; 14.00 Novice; 14.10 Kulturna beleznica; 14.20 Glasbeni ping pong; 15.30 Kratka poročila; 16.30 žive povestice; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Kratka poročila; 18.05 Čas in družba; 18.20 Za ljubitelje operne glasbe; 19.00 Poročila.

□ TOREK, 30. januarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.05 Ženska stran neba; 9.00 Kratka poročila; 9.05 Mozaik melodij in ritmov; 9.30 Filološki utrinki; 10.00 Kratka poročila; 10.05 Koncert sredi jutra; 11.00 Ada Pertot: »Postaja na severu«; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Z glasbo po svetu; 12.00 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.15 Zborovska glasba; 14.00 Novice; 14.10 Literarni utrinki; 14.20 Od prvih uspehov do danes; 15.00 Mladi izvajalci; 15.30 Kratka poročila; 15.35 Poglejmo v izložbo plošč; 16.30 čudoviti otroški svet; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Kratka poročila; 18.05 Problemi slovenskega jezika; 18.20 Za ljubitelje operne glasbe; 19.00 Poročila.

□ SREDA, 31. januarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.05 Koder teče, ondod moči; 9.00 Kratka poročila; 9.05 Mozaik melodij in ritmov; 9.30 Kaj nam pomenijo danes?; 9.40 Iz zborovske zakladnice; 10.00 Kratka poročila; 10.05 Koncert sredi jutra; 11.00 Ljudje in dogodki; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Vam ugaja jazz?; 12.00 Zafakon, radijski variete; 13.00 Poročila; 13.15 Naši zbori; 14.00 Novice; 14.10 Mladi pisci; 14.20 Kličite Trst 31065; 15.30 Kratka poročila; 16.30 Otroci pojo; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Kratka poročila; 18.05 »Mešičnik«, satirična oddaja za konec meseca; 18.25 Za ljubitelje operne glasbe; 19.00 Poročila.

□ ČETRTEK, 1. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.05 Jutranji almanah; 9.00 Kratka poročila; 9.05 Mozaik melodij in ritmov; 10.00 Kratka poročila; 10.05 Koncert sredi jutra; 11.00 Ada Pertot: »Postaja na severu«; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Iz revij in glasbenih komedij; 12.00 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.15 Zborovska revija »Cecilijska 1978«; 13.45 Gospodarska društva v deželi; 14.00 Novice; 14.10 Danes bomo govorili o...; 14.30 Glasbene oblike in izrazi; 15.30 Kratka poročila; 15.35 Priročnik lahke glasbe; 16.30 Kje je napaka?; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Kratka poročila; 18.05 Epigram kot literarna oblika; 18.20 Za ljubitelje operne glasbe; 19.00 Poročila.

□ PETEK, 2. februarja, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Novice; 8.05 Ženska stran neba; 9.00 Kratka poročila; 9.05 Mozaik melodij in ritmov; 9.30 Petkova glosa; 10.00 Kratka poročila; 10.05 Koncert sredi jutra; 11.00 Jezik za zobe; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Z lestvice najpopularnejših motivov 1978; 12.00 V starih časih; 12.30 Iz operetnih partitur; 13.00 Poročila; 13.15 Z revije »Primorska poje« 1978; 14.00 Novice; 14.10 Mladi znanstveni raziskovalci; 14.20 Gremo v kino; 15.00 Jugotonov express; 15.30 Kratka poročila; 15.35 Zgodovina rock in pop glasbe; 16.30 Otroški vrtljak; 17.00 Kratka poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Kratka poročila; 18.05 Po sledovih izumrlih živali; 18.20 Za ljubitelje operne glasbe; 19.00 Poročila.

Afrika safarijev in hotelov ni prava Afrika

Na Zahodu izhaja danes precej manj knjig o Afriki kot pred drugo svetovno vojno in dejansko ve povprečen evropski ali ameriški človek o Afriki danes manj kot prej. To je posledica raznih dejavnikov, predvsem pa dejstva, da Evropa nima več kolonij v Afriki in da je zato manj zainteresirana zanj, z njo pa ima tudi manj opravka. Medtem ko so odhajali nekdanji tja predvsem raziskovalci, misijonarji in kolonialni upravniki, med katerimi je bilo veliko takih, ki so se zanimali za življenje Afričanov in za tamkajšnje pokrajine ter so znali pisati, potujejo danes v Afriko največ trgovci, ljudje, ki jih ne zanima nič drugo kot kupčije in tudi ne znajo pisati. Sicer se je razvil zadnja desetletja skromen turizem, toda turisti se gibljejo vedno po določenih »safarih« in se jim niti ne sanja o resničnih razmerah v Afriki. To jih niti ne zanima, iščejo le »razgledniške« motive za svoje fotoaparate in filmske kamere, in taki motivi so že predvideni v programih skupinskih potovanj.

Ta Afrika safarijev in hotelov pa ni prava Afrika. Prava Afrika niso niti »bele četrti« v afriških mestih, kjer živijo precej ločeno od afriških mas belih tehnikov, trgovski zastopniki in diplomati s svojimi družinami. Prava Afrika pa so velika predmestja s kočami, zgrajenimi iz vej, desk, zabojev in bencinskih kangel. Koča, ki ima pločevinasto streho, je že »lukusuzna«. Tam so nagnetene črnske mase, ki so jih gesla o svobodi, neodvisnosti in enakopravnosti privabila v mesta, misleč da bodo lahko zdaj oni živeli tako življenje, kot so ga živeli prej njihovi kolonialni gospodarji, bivali v zidanih hišah in se vozili z avti. To se je izkazalo seveda za iluzijo. Zdaj bivajo v zaslinih kočah, so največkrat brezposelni in se otepajo z revščino. Kdor ima kolo, je lahko srečen. Še bolj tisti, kdor ima službo služabnika pri kaki beli družini ali sluge v kakem podjetju. Taki zaslužijo okrog 30 funtov, t.j. okrog 46.000 lir na mesec. V velikih hišah biva in se vozi z avti samo vladajoča črnska plast, ki pa je v največ primerih korumpirana,

nevedna in nesposobna, predvsem pa brez izkušenj. Noče se učiti od »kolonialistov«, pa tudi socialistična gesla povzema samo papagajsko.

V resnici so gospodarstva skoro vseh afriških držav v brezupni zagati. Brezposelnost je ogromna, industrije, kolikor jih sploh je, lahko delujejo samo z belo strokovno delovno silo, ki mora biti zelo dobro plačana, kar pa spet vzbuja zavist Afričanov, poljedelstvo in druge tradicionalne gospodarske panoge pa so zanemarjene, tako da celo primanjkuje živil. Svoje je opravila ponekod tudi dolgotrajna suša. Posledica je seveda tudi inflacija. Vladajoča plast odvrča ljudsko nezadovoljstvo od sebe s tem, da krivi še vedno za vse slabo zahodne »kolonialiste, novokolonialiste, imperialiste, fašiste in rasiste«, čeprav je minilo tudi že 15 let, odkar jih ni več. Če zmanjka npr. v Zambiji mleka v prahu za otroke, obtoži predsednik Kaunda brž Veliko Britanijo za to, ne pa svojo nemarno upravo. Črnski študentje, ki študirajo v tujini, pa se ali sploh ne vrnejo več domov in skušajo ostati v tujini — in se tam tudi poročiti —, ali pa ostanejo v mestih in si ustvarijo toplo gnezdo v vladajoči birokraciji. Pri vsem tem se afriško prebivalstvo naglo množi in s tem postajajo vsi problemi še težji.

KOROŠKI SLOVENC IN OBČINSKE VOLITVE

Predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Matevž Grilc je ob novem letu napisal za »Naš tednik« uvodnik, v katerem med drugim pravi, da bo Narodni svet na občinskih volitvah 25. marca podprl »samostojne liste povsod, kjer bo to mogoče, v zavesti, da zastopajo na teh listah izvoljeni rojaki ne samo socialne, gospodarske in komunalne, ampak tudi narodne interese nas vseh, ker so neodvisni od direktiv večinskih strank«. O deželnozborskih volitvah pa bo NSKS sklepal šele, ko bo jasna razdelitev v volilna okrožja, pri čemer želijo soodločati tudi koroški Slovenci.

Umrli je dr. Joško Tischler

■ nadaljevanje s 1. strani

ki ji je bil tudi njen prvi ravnatelj. Sam je v intervjuju, ki ga je objavil v jubilejni številki »Naš tednik« (7.9.1978), dejal, da so bila zanj prva leta slovenske gimnazije najlepša, ker je tu doživel to, kar si je želel vse življenje. Slovenska gimnazija obstaja že več kot 20 let in v tem času se je zelo jasno pokazalo, kako prevažna je ta institucija za obstoj naših bratov na Koroškem.

Predsedstvo Narodnega sveta je ponovno prevzel leta 1972, ko so se v političnem življenju na Koroškem že začele pojavljati nove sile in novi, mlajši ljudje, ki jih je bilo treba postopno uvajati v javno življenje. Dr. Tischler si je tedaj pridobil novih, velikih zaslug s tem, da je te mlade sile ne samo navdušil za politično delo, temveč jim bil tudi moder vodnik in svetovalec. Pod njegovim predsedstvom je postal Narodni svet izredno dinamična slovenska politična formacija na Koroškem ter je

neverjetno razgibal že nekako otopelo stanje v tamkajšnji deželi. Dr. Tischler je odločno zagovarjal stališče, da morajo biti koroški Slovenci tudi politično prisotni, kajti samo na ta način bodo lahko postali subjekt političnega in drugega dogajanja. Kot izkušen manjšinski politik je bil pokojnik hkrati trdno prepričan, da mora slovenska manjšina imeti trajne stike s svojim matičnim narodom, in je v tej zvezi zastavil vse svoje sile in ves svoj ugled, da je to stališče postalo eno glavnih in nespornih načel vsega delovanja Narodnega sveta koroških Slovencev.

Dr. Tischler se je do konca svojih dni živo zanimal za usodo Slovencev v Italiji in pospeševal sodelovanje med vsemi slovenskimi mejskimi organizacijami, zaradi česar ga bomo tudi primorski Slovenci ohranili v najlepšem spominu.

Pokojnikovi družini in Narodnemu svetu koroških Slovencev izrekamo ob tej boleči izgubi globoko občuteno sožalje.

ZAPISKI v kurzivu

O, ČASI, TAKŠNI ČASI ...

Pri Katoliškem glasu je kar dvakrat hudo spodrsnilo. Predzadnja številka prinaša podpisani članek: »Kdo smo, kaj smo?« Ko modrovanje dvakrat prebereš, ti ostane bridek očitek, ki bi ga Cankar povedal približno tako: Slovenski Jernej, sam si si kriv svoje usode! Ti si vendar Cerkev, slovenska tržaška Cerkev in torej zopet po sebi biješ, kadar vpiješ, da te udarec boli ...

Da se razumemo: pogumna IV. komisija škofijskega zborovanja v decembru je v svojem znanem dokumentu vsemu Trstu povedala, kako se je godilo slovenskim katoličanom na Tržaškem v zadnjih desetletjih. Glavne izsledke te komisije, v kateri so bili Italijani in Slovenci, je objavilo časopisje in Radio A, kar seveda prejšnji garnituri v ulici Cavana ni prav in ne bo nikoli prav. Izšla je celo knjiga škofa Santina »Ob zatonu« in potem se znano pismo, ki je kot »privatno« pismo nekaterim duhovnikom končalo na javni televiziji ... Vse to naši tržaški Čedermaci dobro vedo, celo pismo so dobili in do danes vse tiho, brez odgovora ... Le čemu in do kdaj?

Zadnja številka Kat. glasa 18. jan. 1979 objavlja o vsem zgoraj pogumni odgovor z naslovom »Kdo smo, kaj smo?« Tokrat se je oglasilo žensko tržaško pero in zdravniški recept za kroničnega bolnika in po njem inficirane je kar se da v redu. Res ne kaže, da bi se sedaj po uspešnem zborovanju šli vola in muho, ki se hvali, da je tudi ona vse leto orala na volovem hrbtu.

O, časi, kakšni časi »iz oči v oči«!

Pa tudi v Gorici nekaj ne bo prav, pri Kat. glasu namreč. Uvodničar v zadnji številki bere levite samemu Vatikanu in njegovi vzhodni diplomaciji in politiki. Proti koncu svojega zelo dobrega članka celo vabi nas kristjane, naj veliko molimo za vatikanske diplomate, »da bi delali čimmanj napak«. Ta je res imenitna in bi kar držala, če bi znal in upal isti časopis dajati podobne nauke svojemu zvestemu tržaškemu dopisniku, ki kar naprej soli pamet članom IV. komisije in vsem, ki drugače mislijo in načrtujejo kakor on. Seveda Vatikan je daleč in verjetno na Kat. glas ni naročen, Trst pa je blizu in kakšen tržaški dopisnik goriškega tednika tako natančen, tako nepopustljiv, to je kronično bolan, da samo on postavlja zadnjo piko in klicaj na vse katoliško dogajanje od Ukev do Mačkolj!

O časi, kakšni časi ...

Dosti, kraško šilce! Nikar pregloboko, da se že ob prvem vbodljaju ne polomiš!

Samo še eno: hvala pobudniku za idejo o Zapiskih v kurzivu.

kraško šilce

—o—

DEŽELNI ODBORNIK CARPENEDO OBISKAL NŠK

Dne 16. t.m. je obiskal prostore Narodne in študijske knjižnice v Trstu deželni odbornik za izobrazbo in kulturne dejavnosti dr. ing. Diego Carpenedo. Ob prisotnosti članov upravnega in nadzornega odbora na čelu s predsednikom NŠK dr. F. Škerljem si je ogledal knjižnico in pazljivo ter z razumevanjem poslušal obrazložitev najbolj perečih problemov NŠK. Odbor je gosta povabil, naj si v prihodnosti ogleda tudi prostore knjižničnih odsekov v Kulturnem domu.

Slovenski ravnatelji za izpopolnitev šolskih struktur

Ravnatelji vseh slovenskih šol na Tržaškem in Goriškem so nam poslali v objavo daljše poročilo, iz katerega izhaja, da je njihovo odposlanstvo imelo v lanskem novembru ter v letošnjem januarju vrsto razgovorov s predstavniki komunistične partije, socialistične stranke, Slovenske skupnosti, Krščanske demokracije in socialdemokratske stranke. Člani odposlanstva pa so se sestali tudi z deželnim odborom za šolstvo in prosveto Carpenedom. Predmet razgovorov je bila soglasna ugotovitev vseh ravnateljev slovenskih šol, da je delovanje teh šol oteženo, ker ni okrajnih šolskih svetov.

Odposlanstvo je predstavnikom strank in deželnemu odborniku Carpenedu povedalo, kako je nesprijemljivo dejstvo, da se slovenskim šolam zanika pravica do ustanovitve lastnih šolskih okrajev in šolskih pokrajinskih svetov. To tembolj, ker je po obstoječi zakonodaji možna ustanovitev dveh pokrajinskih šolskih okrajev. Ravnatelji hkrati poudarjajo, da bi ustanovitev avtonomnega deželnega okraja nujno zahtevala izglasovanje novega zakona, zaradi česar bi se rešitev vprašanja zavlekla v nedogled.

Ravnatelji slovenskih šol se zato obračajo na stranke, deželni svet in deželni odbor, naj se poslužijo člena 7 zakona št. 477-1973 in člena 9 DPR št. 416-1974, ki dopuščata, da dežela po ustanovitvi okrajev predlaga spremembe, tako ukinitve že obstoječih okrajev kot ustanovitve novih šolskih okrajev. Zato

naj deželna uprava naredi, kar je potrebno, za ustanovitev slovenskih šolskih okrajev. Po stikih in po izjavah že omenjenih političnih dejavnikov — pravi poročilo — je odposlanstvo ugotovilo, da obstaja splošna politična volja za ugodno rešitev postavljene zahteve.

Potrebna pa je večja zavzetost vseh šolskih in izvenšolskih slovenskih dejavnikov — zaključuje poročilo — da se vprašanje premakne z mrtve točke.

—o—

UVELJAVITEV TERPINOVEGA PODJETJA

Znano trgovsko podjetje Terpin je preteklo soboto doživelo ponoven uspeh v svojem več kot petdesetletnem delovanju. V Trstu so namreč otvorili nov sedež v ul. Brigata Casale. Podjetje je v Gorici zelo znano, saj je na področju kmetijske mehanike eno izmed najbolj poznanih in specializiranih. Poteklo je več kot pol stoletja, odkar je Franc Terpin odprl v Števerjanu majhno trgovino, v kateri je prodajal vse mogoče, od jestvin pa vse do tega, kar je potrebno kmetu pri njegovem delu. Ko so sinovi dorasli, so Terpinovi začeli preusmerjati svoje podjetje do bolj specializiranega področja, in sicer do prodaje kmetijskih strojev. Ker pa je podjetje bilo v Števerjanu nekoliko oddaljeno, so se preselili v Gorico, kjer so v ul. Duca d'Aosta odprli eno izmed najboljše založenih in specializiranih trgovin, tako da so si kaj kmalu utrdili, oziroma krepko razširili krog odjemalcev, predvsem iz Slovenije in tudi drugih republik Jugoslavije. Oče Terpin lahko s ponosom gleda, kako so se njegovi sinovi s trudom in prizadevanjem okrepili v goriških gospodarskih krogih in kako so končno prišli tudi do uresničitve načrta o odprtju velike in moderne trgovine v Trstu. Brez dvoma je to velika pridobitev za Terpinovo podjetje, a poleg tega tudi za vse slovensko domačjo gospodarstvo.

DAROV IN PRISPEVKI

Družina Žerjal iz Trsta daruje v tiskovni sklad Novega lista L. 2.000.

DRUŠTVO SLOVENSKEGA IZOBRAŽENCEV Trst

v okviru tedna krščanske edinosti bo v DSI govoril v ponedeljek, 29. januarja, dr. Stanko Janžič na temo:

BOG V KATOLIČANSTVU, PROTESTANTIZMU IN PRAVOSLAVJU

Razgovora se bo udeležil tudi metodistični pastor Ludvik Jošar.

Večer bo v ulici Donizetti 3 z začetkom ob 20.15.

Prispevek k spoznavanju manjšinske problematike

■ nadaljevanje s 1. strani

Na tem mestu se ne bi spuščali v oceno zgornjih izvajanj, želeli bi le pripomniti, da tudi države tako imenovanega »realnega socializma« niso uredile vprašanja manjših narodov in narodnih manjšin, kar dokazuje ne samo položaj znotraj Sovjetske zveze, temveč tudi v ostalih, z Moskvo tesno povezanih državah, kot je na primer Bolgarija, ki kratkomalo zanika obstoj makedonske narodne manjšine in makedonskega naroda kot takšnega. Prav te dni je namreč v teku nova, izredno ostra polemika med Bolgari in Jugoslovani zaradi makedonskega vprašanja.

Zanimivo je, da je začela KPI priznavati Furlanom značaj jezikovne manjšine, medtem ko so Slovenci v Italiji narodna manjšina, glede na dejstvo, da živi njihov matični narod izven državnih meja. Za Furlane kot jezikovno manjšino zahtevajo komunisti, naj jih država

zaščiti v skladu s 6. ustavnim členom, in so v tej zvezi že predložili poslanski zbornici ustrezen zakonski predlog. Na videmskem srečanju je poročevalec Maniaco ugotovil, da se do zdaj priznavajo Slovincem v Italiji le tiste pravice, ki jih predvidevajo mednarodne pogodbe in ki se dejansko tičejo le tržaških Slovencev, medtem ko Slovenci v videmski pokrajini ne uživajo nobenih pravic. Zato je govornik pozval zlasti Krščansko demokracijo, naj zavzame jasno in nedvoumno stališče do tega dela slovenske narodne manjšine v Italiji.

Videmsko srečanje je bilo po našem predvsem zato pomembno, ker se je začela v širši italijanski javnosti razprava o problematiki, ki je povečini tej javnosti tuja, kar je eden izmed vzrokov, da italijanske politične in druge sile tudi ne kažejo zanimanja in kdovekakšnega razumevanja za probleme slovenske narodne manjšine.

Srečanje z Alojzom Rebulo

V četrtek, 18. t.m., je bil gost v goriškem Avditoriju tržaški pisatelj Alojz Rebula, v okviru »Srečanj z avtorjem«, ki jih že drugo leto prireja goriška občinska uprava. Teh je bilo do danes že osemnajst, med katerimi tudi srečanja z najuglednejšimi osebnostmi italijanske literature. Posebno važnost je treba pripisati dejstvu, da se je občinska uprava končno odločila za predstavitev slovenskega književnika; srečanje je bilo namenjeno tudi italijanski publiki, ki žal ni bila najbolj številna. To pa tudi ni toliko važno, pozitivno je že to, da se je prebil led in da se je slovenski pisatelj lahko predstavil goriškemu občinstvu, kar je ne-

dvomen korak k zblizanju med slovensko in italijansko kulturo.

Gosta je predstavil goriški župan, ki se je uvodoma dotaknil tudi vprašanja medsebojnega spoznavanja. Moramo priznati, da je župan De Simone dokazal določen pogum, ko se je odločil, da povabi v Avditorij slovenskega pisatelja. S tem dejanjem si je gotovo pridobil ugled pri resno demokratičnih občanih, istočasno pa tudi oster odpor v določenih krogih, ki ne prenesejo slovenske prisotnosti v našem mestu.

Pisatelj je predstavila prof. Diomira Bajc, sam avtor pa je poudaril odprtost goriške občine in prebral odlomek iz svojega romana »V Sibilinem vetru«, v italijanskem prevodu. Zatem je Alojz Rebula v sproščenem in odprtem razgovoru odgovarjal na vprašanja občinstva. Razumljivo je, da niso bili odgovori sprejemljivi za določeno skupino poslušalcev in da so povzročili določeno reakcijo zlasti pri tistih, ki zelo radi izrekajo sodbe že konvencionalne vsebine, a sami niso prebrali pol vrstice Rebulovih del in ki so ga pretekli četrtek verjetno prvič slišali. Marsikdo se lahko z Rebulo ne strinja, a nihče mu ne more odrekat i doslednosti in jasnosti, ki je v zadnjih časih skrajno redek pojav. Ni dvoma, da so nekatere Rebulove izjave izzvenele »provokacijsko« in sicer v dobrem smislu (vsaj po našem mnenju), obenem pa so dale povod za morebitno poglobitev v prihodnosti. Vsiljuje se nam vtis, da se marsikdo zelo rad izogiba izmenjavi misli in idej, a Rebulova osebnost nam daje možnost za to; obogatitev v tem smislu nam je prepotrebna, ta pa ni mogoča ob skrajno liveliranih pozicijah. O tem srečanju so poročali tudi italijanski časopisi, kar je v vseh pogledih izredno pomembno.

HVALEVREDNA POBUDA V SOVODNJAH

Že več časa deluje v Sovodnjah društvo prostovoljnih krvodajalcev, ki šteje precej članov in je razvilo živahno dejavnost. Poleg drugega so se na lanskem občnem zboru odločili, da pripravijo za vaščane tečaj prve pomoči, za katerega vlada veliko zanimanje. Tako so člani odbora privabili k sodelovanju še ženski odsek prosvetnega društva »Sovodnje« in ob asistenci dr. Brešana, dr. Spacala in socialne asistentke Nataše Škrk pripravili program za ta medicinski tečaj, ki se bo odvijal v dvajsetih večerih in bo zaobjel širša zdravstvena vprašanja. Predavanja bodo dvakrat tedensko, in sicer ob ponedeljkih in četrtek, od 20. ure dalje v Kulturnem domu v Sovodnjah; pričel se bo 29. januarja.

ZAVLAČEVANJE Z ODPRTJEM OSNOVNE ŠOLE

Kot je znano, je v ul. Campi zgrajena slovenska osnovna šola, vendar do odprtja tega novega objekta še ni prišlo, ker občinska uprava ni pravočasno poskrbela, da bi se odpravile nekatere ovire tehničnega oziroma pravnega značaja. Šola je v resnici že dokončana, toda manjkajo še razne povezave za elektriko, za plin in vodo, pa pločniki niso še dokončani in tudi oprema v notranjosti je bila komaj naročena; poleg tega je treba upoštevati tudi to, da bodo vso opremo in vse pohištvo morali prenesti iz ul. Croce, kjer se sedaj šola nahaja, v novo stavbo; za to bo treba tudi nekaj časa. Pretekli teden so starši izrazili svoj protest tudi pri goriškem županu, ker se niso uresničile obljube, ki so jih dali ne-

Poravnajte naročnino!

kateri občinski predstavniki pred časom, ko so izjavili, da se bodo otroci lahko vselili v novo stavbo decembra, na vsak način pa po božičnih počitnicah. Starši so stvar vzeli tako resno, da so se začeli pripravljati na primerno prireditve in zakusko, a so se očitno zmotili, ker niso upoštevali že ustaljene prakse določenih občinskih moč; vsakokrat ko se postavlja kak rok, je treba vedno nekaj dodati ...

—o—

Papež Janez Pavel II. je odpotoval v Mehiko, kjer se bo udeležil zasedanja škofovske konference za Latinsko Ameriko.

S TRŽAŠKEGA

SVETOVALEC LOKAR O ULICI V BARKOVLJAH

Občinski svetovalec Slovenske skupnosti v Trstu prof. Aleš Lokar je naslovil na občinskega odbornika za javna dela vprašanje v zvezi s stanjem ulice Panzera v Barkovljah. Prof. Lokar opozarja občinskega odbornika, da je ta ulica zelo nevarna, ker se med nalivi spremeni v pravi hudournik, pozimi pa je zelo spolzka, saj so se mnogi že ponesrečili. Občinski svetovalec hkrati opozarja, da po tej ulici nekateri mladinci pogosto naravnost divje vozijo z motornimi kolesi, tako da pešec ni varen.

V svojem vprašanju se svetovalec Slovenske skupnosti dotika tudi problema imena ulice same, ki ji domačini pravijo »Na klancu«, uradno pa je Panzera, ki dejansko ne pomeni ničesar. Zato se zavzema, naj občinska uprava vrne ulici domači naziv.

SSK V DOLINI

V četrtek, 18. t.m., se je na redni seji stal pod vodstvom predsednika Zobca odbor dolinske sekcije SSK. Občinski svetovalci Tul, Gombač ter Petaros so v posameznih posegih orisali odbornikom delovanje občinske uprave ter še posebno podčrtali neznosno stanje avtobusnih povezav v občini sami ter z mestom.

V razpravo, ki se je razvila, so posegli vsi odborniki, ki so izrazili zaskrbljenost glede na sedanji politični položaj ter ožigosali italijanske stranke, ki nasprotujejo dokončni uza-

konitvi naših pravic. Odbor se je nadalje zavzel za čim širše sekcijsko delovanje ter v tem okviru za navezavo stikov z obmejno SZDL ter sklenil dati pobudo za dvostranska srečanja strank dolinske občine.

Odbor je nato še sprejel vabilo krajevne sekcije PCI-KPI ter odločil, da bo prisostvoval kongresu z dvema predstavnikoma.

Ločnik se bori za samostojnost

V Ločniku so pred kratkim s pravim notarskim aktom ustanovili odbor, ki se bo zavzemal za to, da bi ta tipično furlanska vas dosegla avtonomijo in postala občina, kot je bila pred letom 1927. Takrat so namreč fašistične oblasti ukinile nekatere občinske enote in jih priključile Gorici. Ta težnja ločniških prebivalcev je živa že precej let, vendar se ni nikoli tako jasno manifestirala. Zdi se, da gre tokrat zares in pobudniki te akcije imajo med domačim prebivalstvom veliko privržen-
cev. Vsem je znano, da so danes težave pri upravljanju občin, in sicer tudi takih, ki zajemajo večje ozemlje in večje število prebivalcev. Nekatere službe zahtevajo veliko denarnih sredstev in kompetentnih ljudi; težnja je celo v tem, da bi se manjše občine združile v konzorcije, ker je pogostokrat težko dobiti kvalificirane uslužbenke in zagotoviti prebivalstvu najnujnejše. Zato je skoraj nerazumljivo, kako da Ločnik teži za osamosvojitvijo, ko so na primer nekatere občine v bližnji okolici celo pripravljene zahtevati priključitev k Gorici, kar je z vidika konkretnega in učinkovitega upravljanja tudi pravilno.

A v Ločniku so drugačnega mnenja, in s svoje strani imajo tudi prav. Predvsem gre za vas, ki si želi ohraniti svojo narodno identiteto in kulturne tradicije. Zaradi tega jih nekateri uradni krogi v Gorici označujejo kot rasiste in podobno. A problemi so morda glob-

lji in niso samo ti, ki smo jih navedli. Predvsem gre za to, da je ločniška vas bila, kot tudi Standrež ali Podturn, žrtev obsežnih posegov na rodovitna polja, ki so za domače prebivalstvo nedvomno vir dohodkov, saj je večina občanov poljedelcev. Poleg tega je tudi to, da goriška občina zelo rada razlašča v prvi vrsti kmete, ker je to zelo lahko, saj so kmetje tihi in ne protestirajo, zato se vsak tak poseg zaključi brez kakih posebnih pretresov. Zakaj se občinska uprava ne odloči raje za obnovitev zgodovinskega centra ali za zasego tistih privlačnih stavb v središču mesta? Zakaj tolče vedno po kmetijstvu? Tudi odgovor, ki ga je dal goriški župan krajevni tisku ne razloži vzrokov tega odpora in izzveni kot neko subjektivno povečevanje. Treba je poudariti, da se občinska uprava ni nikoli prizadevala, da bi upoštevala mnenja in zahteve svojih občanov; to lahko potrdimo tudi mi Slovenci in še celo krepkeje. Zanimivo bi bilo vedeti, kdo se je naselil, in v kakšnem številu, v vseh novih ljudskih stanovanjih po raznih vaseh in v samem središču mesta od leta 1945 dalje; v veliki večini nedomačini in ljudje, ki so predstavljali določen volilni kapital in v končni analizi tudi velik raznarodovalni pritisk. Zato se ne čudimo, da je to nezadovoljstvo prebivalcev iz Ločnika dalo povod za doseg samostojnosti, čeprav je treba obenem poudariti, da bo to porodilo določene težave.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Diskusija o kritiki

Januarska številka »Sodobnosti« objavlja obširno anketo med pisatelji, v kateri se je pokazalo kar presenetljivo nasprotstvo in naravnost sovražno razpoloženje pisateljev in pesnikov do kritike. Nedvomno tak odnos ni čisto neutemeljen, kajti literarna in tudi ostala kritika na Slovenskem si je nakopala tako v preteklosti kot v sedanjosti že velike grehe, tako zaradi svoje pristranskosti, grobosti in krivičnosti kot tudi zaradi brezbrzičnosti in kulturne neobčutljivosti ter neodgovornosti. Na žalost namreč nismo nikoli imeli zadosti dobrih kritikov in tisti, ki so se lotili tega dela, pogosto niso bili niti malo usposobljeni za to. Spomniti se je treba samo, kako krivico so delali Prešernu, Gregorčiču, Preglju in še marsikomu. Vendarle pa kritike kot take ne bi smeli odklanjati, ampak bi si morali samo želeli, da bi bila dobra, sposobna, vestna in poštena ali bolj natančno povedano nepodkupljiva, pravična in kulturna, torej ustvarjalna, da bi pisateljem pomagala naprej in jih opozarjala na njihove napake, ne pa da bi jih »trgala«, kot se pravi, in jim jemala veselja do pisanja.

Kaže pa, da so mnogi avtorji sovražni kritiki na sploh in to velja tudi za avtorje pri nas na Tržaškem in Goriškem. Dogaja se, da vidijo nekateri avtorji v kritiku svojega osebnega sovražnika in mu na njegov pozdrav ne odzdravijo več. Dogajalo se je, da je neki znani slikar pljunil, kadar je srečal kritika, ki je zapisal v nekem časniku poleg pohvalnih tudi nekaj kritičnih besed ob priložnosti neke njegove razstave. Tudi take stvari so vzrok, da skoraj nimamo več kritike. Težko je ostati objektivni in pravični v kritiki, če avtorji in njihovi prijatelji zahtevajo za vsako ceno samo pohvalne ocene, samo hvalisanje, ali pa so užaljeni in gojijo kar osebno sovraštvo do kritika.

Take razmere vodijo do tega, da se kritiki umaknejo in umolknejo, predvsem seveda najbolj poštteni in podkovani, ki se nočejo ponižati do tega, da bi pisali same pohvalne ocene in še na komando. Avtorji — da ostanemo pri literaturi —

so takó prosti, da pišejo karkoli in kakorkoli, ne da bi se jim bilo treba bati kake objektivne kritike. To pelje do tega, da lahko beremo knjige, ki so napisane tjavendan, brez ozira na pravopis in lep jezik, kjer manjka vsepolno vejic ali pa so na napačnih mestih in kjer je dogajanje v zgodbi naravnost infantilno. Saj se avtorju ni treba bati, da bi si ga upal kdo pokritizirati. Če pa že, se bo maščeval in tako tudi vsi njegovi prijatelji. Proti kritiku se začne prava obrekovalna kampa. Lahko je še srečen, če ga ne proglasijo kar za ideološkega ali verskega sovražnika in to samo zato, ker je morda zapisal, da avtor ne zna postavljati vejic na pravo mesto.

Že mnogokrat je bilo naglašeno, da nam Slovincem lahko pomaga v vseh ozirih naprej samo kvaliteta, a kljub temu se mnogi trdovratno branijo upoštevati ta kriterij in bi si radi pridobili pozicije in ugled — tudi v literaturi — s kar najmanj truda in kar najbolj poceni. Popolnoma upravičena je zahteva po dobri in poštenu kritiki, a prav tako je upravičena ugotovitev, da brez take, t.j. stroge in pravične kritike, naša kultura in zlasti tudi literatura nikoli ne bo dosegla resnično kvalitetne stopnje in priznanja v svetu. In ne samo to: priznanja ne bo dosegla niti pri slovenskih bralcih samih. Saj je znano, da slovenski bralci na splošno neradi berejo knjige slovenskih avtorjev. Veliko rajši segajo po prevodih — že samo dejstvo, da gre za prevod, jim je jamstvo, da je knjiga zanimivejša in kvalitetnejša kot domače delo; ta sodba je lahko včasih tudi zgrešena, a vendar je značilna za odnos slovenskega bralca do lepe knjige. Slovenski avtorji si največkrat sploh ne vzamejo truda, da bi si izbrali zares zanimivo in aktualno temo za roman, povest ali novelo, ampak se zadovoljujejo s kako naivno zgodbo ter jo skušajo razvleči kar najbolj na dolgo. Tudi na sto straneh se ne zgodi takorekoč nič. Na posebno slabem glasu so zdaj v tem pogledu slovenske večernice raznih Mohorjevičevih družb s svojo naivnostjo in pa novejši slovenski romani — če jih lahko tako imenujemo — osrednjih slovenskih založb, v katerih skoraj ni več drugega kot malo banalno prikazane pornografije. O kaki resnični erotiki nimajo današnji slovenski pisatelji razen zelo redkih izjem niti pojma, še manj pa imajo pojma o resničnih družbenih in moralnih problemih, o katerih bi morali pisati. Njihov junak je bodisi navaden pohotnež ali pa pijanec, slabič ali malomeščan, ki vidi cilj svojega življenja v dražjem avtu, ravnateljskem mestu in znameniti »vikendici«, v kateri se lahko predaja

kak dan na teden lenobi in takoimenovanemu sladkemu življenju. Devet desetih novih slovenskih romanov se vrti okrog tega. Ostala desetina pa piše o kakih Marijinih prikazovanjih ali pa o čarovnicah iz srednjega veka, gledanih skozi marksistična očala. Kaj naj stori vesten in objektivni kritik sprito tega? Ali dvigne roke, se vda in molči, ali pa si nakopije pravi val nevolje, če ne sovraštva. Nevesten kritik pa pohvali vse, kar izide, in ostane tako v najboljših odnosih z založbami in avtorji, čeprav se vsaj v izjemnih primerih zaveda, da s tem samo peha slovensko literaturo še bolj navzdol.

Pravilno pa bi bilo kritiko spodbujati in zahtevati od nje samo resnost, temeljitost in poštenost oziroma objektivnost, ne pa jo zmerjati in ji jemati ugled.

—o—

Sovjetski zunanji minister Gromiko se mudi na petdnevem uradnem obisku v Rimu. Z zunanjim ministrom Forlanijem ima razgovor o stanju dvostranskih odnosov in o aktualnih mednarodnih vprašanjih. Vrednost trgovinske izmenjave med Italijo in Sovjetsko zvezo je lani znašala tri tisoč milijard dolarjev in se je v primerjavi s stanjem pred 10 leti početrila.

Med bivanjem v Rimu je zunanji ministar Gromika sprejel v zasebni avdienci papež Janez Pavel II. Razgovor je trajal skoraj dve uri. Tiskovno poročilo pravi, da sta se Janez Pavel II. in šef sovjetske diplomacije razgovarjala o problemu miru, o miroljubnem sožitju in mednarodnem sodelovanju in o vprašanjih, ki se tičejo življenja katoliške Cerkve v Sovjetski zvezi.

—o—

Iz Goriške

KO ŠPORT NI SAMO ŠPORT

Pretekli torek, 16. januarja, je bila v športni hali v Podgori izredno zanimiva tekma med Partizanom in goriško ekipo Pagnossin, tekma, ki je bila veljavna za Koračev pokal. Dvorana je bila nabito polna, verjetno nad pet tisoč oseb. Tekma je bila lepa, precej bojevit in se je zaključila z zmago gostov.

Naravno je, da eden zmaga in ob koncu si nasprotnika lahko tudi sežeta v roko. A v primeru te tekme moramo reči, da smo videli oziroma slišali ravno nasprotno od tega. Med srečanjem so se slišale take besede in vzkliki, ki jih ne moremo zapisati; na igrišču je celo priletela steklenica radenske. Pri tem ni važno, kdo je začel in kdo je bil hujši; dejstvo je, da bi se v Gorici kaj takega ne smelo dogajati; če pa do tega pride, potem pomeni, da ljudje še niso dovolj globoko doumeli pomena dobrih in prijateljskih odnosov.

»Komedijska v komediji« v Ricmanjih

ANDREJ BOŽIČ KOT LORD V TELEVIZIJSKI IGRI »GOSPOD Z BALLANTRAEJA«

Po prvem kanalu italijanske televizije oddajajo kot nadaljevanje (ob nedeljah zvečer) zgodbo iz slovitega romana Roberta Louisa Stevensona »Master of Ballantrae« (Gospodar z Ballantraeja). Igra prikazuje usodo dveh škotskih bratov, sinov lorda na Ballantraeju v 18. stoletju; starejši je bil egoist in hudoben, mlajši pa dober, a med njima je prišlo počasi do strahotnega sovraštva, ki je končno oba uničilo. Roman (in tudi igra) se odlikuje po slikovitem prikazovanju razmer in človeških tipov na škotskem, zgodba pa se odvija tudi v Severni Ameriki tistega časa, celo med Indijanci.

V prvih nadaljevanjih smo lahko videli v eni glavnih vlog znanega igravca Andreja Božiča (Božiča), ki je Slovenec. Svoj čas se je mudil večkrat tudi v našem mestu med svojimi slovenskimi znanci in verjetno ga še danes zanese sem. Božič igra v »Gospodu z Ballantraeja« starega lorda, tipično aristokratsko osebnost, in ponovno potrjuje svoje odlično igravsko znanje, tehniko in talent. Božič nastopa tudi v raznih znanih italijanskih dramskih skupinah in v filmu.

Kot Slovenci smo veseli njegovega uspeha v tako zahtevnem gledališkem umetniškem okolju.

V nedeljo, 14. t.m., je dramski odsek Prosvetnega društva »Štandrež« uprizoril v Baragovem domu igro v treh dejanjih »Komedijska v komediji«, ki jo je napisal Marjan Marinc. Igralci so izvedli igro s prepričljivim podajanjem likov. Posebno očarljiva je bila Majda Pavlin v vlogi Sonje. Bila je hkrati nežna, drugič zapeljiva, potem zopet ljubka, tako da je ukrotila »medveda« in privedla igro do veselga zaključka. Dobro se je odrežal Božidar Tabaj v vlogi moža Marka Medveda. Jordan Mučič je bil kot zahteva vloge flegmatičen stric Pavle.

K dobremu uspehu igre so pripomogli Damjan Pavlin kot ravnatelj, Marko Brajnik v vlogi Sonjinega brata Marka in Marjan Breščak kot France Kolovrat. Hvalevredno so podali svoje vloge Klavdija Suligoy, Vesna Cargnel, Silvana Znidarčič, Joana Marušič, Karol Mučič, Rudi Nanut in Marjan Zavadlav. Izvrstna šepetalka Marina Antonič. Lepo je bila zamišljena režija Mire Štrukelj. Prisotni so se razšli v veselem razpoloženju in nagradili igralce in režiserko z burnim odobravanjem.

E. Fischer

Sodobno kmetijstvo

Gnojenje vinogradov

Gnojenje vinogradov s snovmi, ki so vinski trti nujno potrebne in jih moramo v obliki gnojil dodajati.

Dužik (N) je za prehrano vinske trte zelo važen, a ga v zemlji običajno primanjkuje, umetna gnojila pa so sorazmerno draga. Vinska trta ga prav posebno rabi za tvorbo beljakovinskih spojin, ki so kot najvažnejši del žive stanice nosilci življenja. Nujno potreben je tudi za rast mladik, paziti pa moramo, da ne gnojimo pretirano, ker zmanjšuje odpor vinske trte proti boleznem, povzroča pri cvetenju osipavanje, nato celo gnitje grozdja, podaljšuje vegetacijo, les slabše dozori ter je manj odporen proti zimskemu mrazu, pa tudi vino se težje čisti. Več je vinogradov, ki jim dužika primanjkuje, kakor pa tistih, ki ga imajo preveč.

Fosfor (P) oziroma fosforna kislina je sestavni del nekaterih beljakovinskih spojin, predvsem v staničnih zrnih. Fosfor pospešuje dozorevanje lesa in tvorbo grozdčev (kabrnikov), s tem pospešuje rodnost in boljša kvaliteto. Fosforja v zemlji navadno ni dovolj, zato v taki prsti rast in rodnost trte nazadujeta. Posebno važna hranilna snov je kalij

je pridelke dosežemo, če se nahajajo hranilne snovi in rastni faktorji v optimumu.

Preveč dužika, kakor tudi preveč vlage in toplote (vročine) pridelka ne poveča, pač ga ravno nasprotno zmanjšuje. Z analizami, koliko letno vinska trta ustvarja novih rastlinskih delov, lesa, mladik, listja, grozdja in korenin, so ugotovili koliko dužika, fosforja in kalija, vinska trta zemlji odvzame. Na 1 ha zemlje 120 kg dužika, 40 kg fosforja in 140 kg kalija, to velja za bogato letino, pri povprečnejši pa okoli 80 kg dužika, 30 kg fosforja in 100 kalija. Te številke sicer zelo nihajo, posebno velika pa je poraba kalija, ki ga nad polovico gre v grozdje in se zemlji ne vrne, sicer se tudi druge hranilne snovi iz drugih delov vinske trte povečini zemlji ne vračajo v obliki gnojila.

S tem, da z gnojenjem nadomestimo zemlji odvzete snovi, problem gnojenja še ni rešen. Vedeti moramo, da se hranilne snovi v gnojilih, s katerimi smo vinograd gnojili, nikoli v celoti ne izkoristijo. Delno se izperejo v nižje plasti, lahko pa se spremenijo v oblike, ki jih vinska trta ne sprejme.

Bistveno je, da poznamo množino hranilnih snovi v zemlji, kar nam pove kemična analiza, potrebo vinske trte po teh snoveh pa gnojilni poskusi v vinogradu. Z analizo zemlje ugotovimo sicer absolutne množine v zemlji, ne pa koliko teh snovi je za vinsko trto v sprejemljivi obliki. Množino sprejetega kalija in fosforja se da ugotoviti s posebnimi vegetacijskimi poskusi po Neubauerjevi metodi.

Na podlagi takih poskusov so ugotovili najmanjše vinski trti potrebne množine, in sicer: 15 mg za fosfor v 100 ccm zemlje za kalij. Za vsak mg pod temi količinami, se računa za fosfor 30 kg in za kalij 50 kg na 1 ha, ki jih je treba dodati v obliki gnojila. Izkušnje pa so pokazale, da se izplača gnojiti tudi preko teh mejnih števil, kar je dokaz, da vinska trta ima velike potrebe po gnojilih in da hranilne snovi tudi dobro izkoristi.

Gnojilne poizkuse lahko delamo samo na popolnoma izenačenih parcelah glede sorte, starosti, kakovosti in obdelovanja zemlje, vegetacijskega stanja vinograda itd.

Rezultati gnojilnih poizkusov pa niso recepti, pač pa služijo le za orientacijo pri odločanju odmerkov gnojil, ki jih po potrebi lahko zvečamo ali zmanjšamo.

Hlevski gnoj je in ostane najpopolnejše gnojilo za vinograd, ker vsebuje vse hranilne snovi, čeprav ne v najugodnejšem razmerju. S svojo organsko maso povečuje prepotrebni humus v zemlji ter ugodno vpliva na fizikalno izboljšanje zemlje - zemljišča. Če z gnojenjem pravilno ravnamo, vsebuje dobro konzerviran in uležan hlevski gnoj povprečno 0,5% dužika, 0,6% kalija, 0,25% fosforja in okrog 22% organske mase, ki preide v humus. Predvsem je treba paziti, da se na gnojiščih veliki del teh snovi ne izgubi.

S hlevskim gnojem gnojimo najbolje v triletnem turnusu in ga na 1 ha porabimo 600 stotov.

Najprimernejši čas za tako gnojenje je pozna jesen ali zima pred zimsko kopjo. V vinogradu ga enakomerno raztrosimo in čimprej pokopljemo ali podorjemo.

Hlevski gnoj je razen kot gnojilo potreben mikroflori za uspešno delovanje bakterij pri

tvorbi prekoristnega humusa. Ker je tem bakterijam zrak potreben, ni koristno če gnoj spravimo pregloboko v zemljo.

Podobno kot hlevski gnoj deluje tudi dobro pripravljene kompost. Gnojilnica ni primerna za gnojenje vinogradov, uporabljamo jo raje za pripravo komposta. Isto velja tudi za stranišnik (fekalije).

Dandanes vse bolj uporabljamo umetna gnojila sama in skupaj z zelenim gnojenjem.

Po hranilnih snoveh, elementih, ki jih vsebujejo, imamo dušična, kalijeva in fosforna ter kombinirana gnojila, ki vsebujejo po dve ali celo vse tri hranilne snovi. V dušičnih gnojilih je dužik v obliki solitra, amonijaka, sečnine, oziroma je dužik vezan s kalcijem.

Čilski soliter, 16% dužika, amonsulfat 21 odstotkov dužika, amonosoliter 20% dužika in apneni dužik 21% dužika. Zaradi lažjega trosenja je bolje rabiti naoljen apneni dužik.

Najhitreje deluje čilski soliter, ki ga dajejo, ko ga trta v vegetaciji neposredno potrebuje in se hitro izpira v globje zemeljske plasti. Hitro, a dalj časa delujeta apneni amonsoliter in amonsulfat, s katerim gnojimo tik pred začetkom vegetacije.

Počasi in postopno deluje apneni dužik, ker traja presnova dužika v obliki kalcijevega cianamida do solitra precej časa. Zaradi tega ga lahko trosimo pred zimo, vsekakor pa nekaj časa pred začetkom rasti.

Pri vseh teh gnojilih, razen pri solitru, je za sprejemljivost dužika za vinsko trto potrebna nitrifikacija, pretvorba dušičnih spojin v nitrato s pomočjo nitrifikacijskih bakterij.

Ugodno delovanje teh bakterij pa je odvisno od ustreznega obdelovanja vinogradniške zemlje. V zračnih in toplih zemljah se proces nitrifikacije najhitreje odvija.

Kot fosforno gnojilo prideta v poštev Thomasova žlindra s 15-21% fosforja in superfosfat ter 16-20% fosforja. Žlindra razen fosforja vsebuje še apno in nekatere druge snovi. V tem gnojilu je fosforna kislina težko topljiva, zaradi česar je z njo treba gnojiti pred zimo ali vsaj zgodaj spomladi.

V superfosfatu je kislina lahko topljiva, zato z njim gnojimo v jeseni in spomladi. Fosforno kislino zemlja veže in se ni treba bati izpiranja v nižje plasti zemlje.

Od kalijevih gnojil pride v poštev zelo koncentrirana 40 in 50% kalijeva sol. Čas gnojenja je kot pri fosforu. V zemljah, ki vsebujejo mnogo apna, potrebuje vinska trta večje množine kalija. Na 1 ha zemlje povprečno damo 400 do 500 kg dušičnatih, okoli 500 kg fosfornih ter 400 kg kalijevih gnojil. Po potrebi med vegetacijo gnojimo še s čilskim solitrom. Ker se kalij in fosfor ne izpirata, količino teh gnojil lahko še povečamo.

Pri gnojenju vinogradov radi uporabljamo kombinirana umetna gnojila, od katerih je najbolj znan nitrofoskal: 4% dužika, 8% kalija in 8% fosforja. Na 1 ha ga je treba dodati 1500 kg pozno jeseni ali zgodaj spomladi.

Z. T.

SLOVENSKI KLUB v Trstu
vas vabi v svoje prostore
v torek, 30.1.1979 ob 20.30

SVOBODA JE TERAPEVTIČNA

Naslov torkovega večera je tudi naslov filma o psihiatrični bolnici v Trstu, ki ga bo predstavil Aljoša Žerjal.

Danilo Sedmak in drugi slovenski psihiatri pa bodo nato vodili razgovor o izkušnjah Basaglieve šole.

PRESELITEV UREDNIŠTVA IN UPRAVE

**Cenjene naročnike obveščamo,
da sta se uredništvo in uprava
Novoga lista preselila v ulico Valdirivo
36, prvo nadstropje.**

(K), ki ugodno vpliva na dozorevanje lesa in posredno večja odpornost proti pozehi. S tem, da vpliva na tvorbo sladkorja, boljša tudi kvaliteto grozdja in vina.

Kalcij (CA) učinkuje mnogostransko. V obliki apna rahlja zemljo, pospešuje razkrajanje organskih spojin in raziskava zemljo. Gnojenje z apnom je od časa do časa potrebno zlasti tam, kjer je malo apna, ne toliko zaradi potrebe po kalciju, pač pa se na ta način v zemlji ustvari ugodnejše fizikalne lastnosti, ki jo naredi godno za vegetacijo. Vinski trti so razen teh potrebnih še naslednje hranilne snovi: železo, žveplo in magnezij, ki jih je v vsaki zemlji dovolj in jih pri gnojenju ni treba upoštevati. Na rast in razvoj vinske trte pa vplivajo tudi male količine aluminija, silicija, natrija in klorida.

Po zakonu o minimumu je pridelek odvisen od hranilne snovi, ki je v zemlji najmanj. V naši zemlji primanjkuje po večini dužika, fosforja in kalcija. Za obilen pridelek moramo vinski trti v najprimernejši količini in v določenem razmerju nuditi vse glavne hranilne snovi. S samim gnojenjem pa največjih pridelkov tudi ni moč doseči. Za rast in razvoj morajo biti izpolnjeni tudi drugi pogoji. Kaj pomaga izdatno gnojenje, če primanjkuje vlage (sušno leto) ali v vlažnih letih za asimilacijo najbolj potrebnega sonca. Pa tudi če so vsi ti pogoji podani, lahko onemogoča ugodni razvoj zanikrno obdelovanje in slaba agrotehnika.

Rastni dejavniki: zrak, vlaga, svetloba in toplota imajo pri tem odločilno vlogo. Največ-

KNUT HAMSUN POTEPUHI

Poslovenil Oton Župančič 35

Zadnji mali ostanek slanikov se je pokvaril. Saj drugega tudi ni bilo pričakovati, pomladno sonce je prigrevalo in sneg je kopnel, bilo je konec aprila. Joakim je prodajal zdaj slanike za luč, to se pravi za pripravljanje olja, prodajal je ljudem v zalivu slanike v živinsko pičo, to je bil nebeški blagoslov zdaj, ko je bila stiska za krmo, živali so stale do ušes v slanikih, mleko je dišalo po slanikih, mast je dišala po slanikih. Trgovec Gabrielsen je imel kokoši in jajca so dišala po slanikih. Nazadnje so vso mrežo še ostrgali in te slanike so porabili za gnoj.

Kratko in malo velik čas in zlat čas. Zdaj seveda je ležal Hommelviken zopet pust, pa kaj to, saj zdaj je prišel Edevart z jahto in se zasedel v zalivu.

Edevart je prišel prepozno, da bi bil razveselil mater s svojim lepim ogrinjalom in krilom; da je prišel dva dni prej, bi bila še z oddaljenim pogledom opazovala njegove darove in se nasmehljala — se sinu zadnjič neskončno milo nasmehljala. Zdaj je stal Edevart s svojimi darovi, in vendar kakor praznih rok, v duši ga je pekla njegova dolga zamuda: z nekoliko tople obleke bi bil morda mater otel, pa je razmetel bergenska darila v zaljubljeni pijanosti na Fosenlandu. Da bi bil to vsaj v Trondhjemu popravil in poslal od ondod velik zavitek ali še bolje cel zaboj — saj je tu pa tam mislil na to, nazadnje je pa le pozabil.

Dal je malima sestrama čevlje in druge malenkosti, ki jih je kupil zanj, saj je bila velika lepota in veselilo ju je, pa vendar — vendar je prišel tudi tu prepozno. Saj zdaj sta si deklici sami služili denar in bi si bili mogli kupiti pri Gabrielsenu čevlje in drugih malenkosti, da, in sta si tudi že nekaj kupili. Okrog vrata nista bili več goli, imeli sta ga ovitega z rutico, zares, z majhno višnjevo rutico — kaj naj bi neki počeli z višnjevo svileno ruto brata Edevarta? Da je vsaj rdeča! »Že, ali moja je kupljena v mestu,« je rekel Edevart. In ves obupan je še pristavil: »Počakajta, še nekaj drugega imam!« Spomnil se je zatega medaljončka, tudi njega bi bil že zavrzel, da je bilo po njegovem, le Loviza Magreta si ga ni upala sprejeti: »To je zate!« je rekel starejši sestra. Zdaj se je vnel ogenj v njenih očeh in usta so ji zatrepetala, o! Njegova druga sestra je sedela zraven in je tudi izpregovorila nekaj vzradoščenih besed, ali njej se usta niso tresla. Edevart si je snel kačasti prstan in ga položil njej v roko: »Tega imej pa ti!« Malčica se je vsa zmedla od osuplosti: trojen prstan, kačja glava, zlato, ali kaj bi z njim? Na traku naj ga nosi na prsih, je rekel in pristavil, kar bi bil po njegovem tudi Avgust dejal: »Tako jih nosijo na Ruskem!« — »O!« sta rekli sestra, Edevart je čutil, da nekaj ni v redu, in je nadaljeval: »Če bi ga rajši nosila na prstu, ga je treba samo malo stisniti, takole, in potem bodo povrhu še štirje krogi iz njega!« Sestri sta napeto gledali, ko je prstan stiskal, pomerili sta ga, da, skoro štirje krogi so nastali, in pokrili so ves členček pri prstu, toda prstan je bil in je ostal preširok. — »Potemtakem pa ne vem drugega pomočka, kot da menjata,«

je rekel sestrama, in storili sta, kakor je rekel veliki brat.

Vendar je doživel s svojimi darovi razočaranje, edino, kar je zaleglo, je bilo nekaj tolarjev za očeta od dvošilinskega denarja. Prišli so zelo prav, pogreb bo stal, duhovnik dobi tolar za to, da sprejme mrliča pred pokopališkimi vrati in bo korakal pred njim do groba, vrhu tega še tolar za pogrebni govor. Sicer pa je Joakim zahteval, da sme vse on poplačati.

Sploh pa je bil Edevart ob svoji vrnitvi razočaran. Ni srečal več stare iskrenosti, domačnost je izginila, nedolžnost je bila redkejša, pojavila se je drugačna miselnost. Navsezadnje sta se malčici zatega nakita vendar iz srca razveselili — še tega naj bi se bilo manjkalo! — toda zahvalili sta se, ne da bi mu bili pri tem v roke segli. Prej sta vselej to storili, iztezali drobne ročice, ki bi se bil razjokal nad njimi, zdaj sta se kar samo tako zahvalili. Oče mu je dal roko, ko je dobil svoja dva tolarja, on je bil po starem kopitu in nepokvarjen, rekel ni nič, temveč je prevzet molčal, iztegnil roko. Ne, nekaj ni bilo več v redu. Edevart je rekel Joakimu: »Zdi se mi skoraj, da si ljudi s tem svojim lovom na slanike pokvaril!« Bila je namreč taka, da je kazalo, kakor bi se zdaj nihče več ne veselil zaslužka pri sušilih. Ne, zdaj so bili boljšega vajeni, pri delu s slaniki so zaslužili več kot dvakrat toliko.

Že ko je hotel Edevart, da bi se mu tovor opral, so se oglasili Karolus in drugi z zahtevo po višji plači. — »Pa saj smo se vendar na Skrovenu pogodili za ceno,« je rekel Edevart. — »Že, že, ali odtlej so se časi izpremenili,« so odgovorili drugi premožno. To leto so zahtevali celo višjo najemnino za kleči, češ ker so zdaj drugi časi. Tedaj je zagrozil Edevart, da bo z jahto odplul. »Kam?« so vprašali, ker so vedeli, da so kleči v sosednjih srenjah oddane.

»Na jug,« je odgovoril Edevart. »Dà, dà, kakor te je volja,« so rekli ljudje iz zaliva, zakaj bili so premožni. Nič jim ni bilo, ako bi se eno poletje spočili, ostali brez dela, zlasti Joakimovim čolnarjem je bilo kaj malo do sušenja rib. Tedaj je moral Edevart brzojaviti lastniku, ali naj pride na jug in Knoff mu je odgovoril, da je na jugu ta nevarnost, da so kleči že najete, sploh pa da prepušča odločitev Edevartu. Konec pesmi je bil, da je jahta 'Hermina' rajši plačala nekaj več dneve, kakor tudi več najemnine za kleči v zalivu, kakor da ne bi na jugu mogla kam z ribami.

Ne, zaliv in vsa okolica ni bila več to kar prej, duh je bil ves drug. Celo Joakim je imel preveč sreče in je ni mogel nositi. Edevart mu je ponudil mezdo na jahti, dva moža iz Fosenlanda je bil poslal domov in je zdaj potreboval nadomestila, rekel je: »Tako službo dobiš, kakršno sem imel jaz pri Avgustu na 'Galebu'.«

Ne, Joakim je odklonil, dišalo mu je, biti gospodar mreže in loviti slanike, in zdaj poleti se je nakanil odpluti z istim namenom v Vesteraalen, že je imel najete mrežarje in se je pošteno opremljal. Edevart ni mogel drugače, moral se je jeziti

nad bratom, tem malim neugnancem, ki je počasi izpodraščal. »Koliko denarja imaš še?« je vprašal. — Joakim mu je povedal. — »Potem je najbolje, da ti ga jaz spravim.« — Dà, Joakim mu je izročil ves denar, kar ga je mogel utrpeti, sicer bi ga bil imel najrajši sam v žepu, že res, toda Edevart je bil njegov veliki brat in je bil v Bergenu in take reči, razen tega je dobil mrežo od njega.

Zaspano se je vleklo izpiranje vsega ribjega tovara, in Edevart je pričakoval pri domačih ljudeh več dobre volje. Saj je vendar ustregel njihovim zahtevam in zvišal plače, kaj je zdaj še na poti? Prihajali so zjutraj kasno in zvečer zgodaj nehavali, prihajali so in odhajali in bili svoji gospodarji. Seveda jih je temu primerno plačeval, dobivali so po toliko in toliko za vsako veliko stotino opranih rib in ne več, ali Edevartu je bilo slabo ustrezno, da se je delo tako zavlačevalo, to je pomenilo zanj potratno časa in poleg tega izgubo osebne veljave.

Grajal je to počasnost. Zabrusili so mu, da je svinjsko delo s temi slaniki, sirovimi ribami, rekli so, da pri tem otekajo roke in se maže obleka. Edevart je menil, da delo pač letos tudi ni hujše nego lani, pa le, vse je kazalo, da je bilo hujše. Prvič so dandanes drugi časi in drugič so ribe letos večje in da so bolj soljene. »Dà, dà,« je kimal Edevart resno, »kakor res odrasel mož:« Boste že še doživeli sedem suhih let!« To jih je hudo užalilo, in vprašali so Edevarta strupeno — in si pri tem mislili, kako je bil od birme izvržen — ali se je res nabral toliko modrosti iz katehizma, hehehe! Edevart se je ugriznil v ustnice in ni več odgovoril, a polagoma ga je začel obhajati težak občutek, da je nemara le bolje živeti med tujci na Fosenlandu kot doma v zalivu. Prav gotovo, da je bolje, tam se je povzpел do štacunskega pomočnika in smel jesti za mizo bogatega moža.

Da bi bil vsaj Avgust tu! On bi bil že možem vtepel pokorščino, če bi bilo treba, z revolverjem v roki, pri njem si ne bi preveč upali. Nihče ni vedel vsega o Avgustu, on se je vzel iz megle in globine, nemara da je bil v črni šoli.

Slabo bi bilo kazalo z izpiranjem rib, da ni prišla Bereta. Ta preklicana Bereta ni bila nápačna, mlada in dobre volje, poročena z majhnim dobrodušnim možem, privdla je s seboj Josifino iz Kleive, mlado vdovo, in tedve sta se lotili dela prav kakor moški, stali sta do kolena v vodi in prali ribe. Zaslužili sta silo denarja, tisto že, in Edevart jima je dajal z odprtim rokami žganja in prest, delali sta pa tudi na vse žile in prekosiil vse moške. Pokazalo se je, da sta tedve mladi ženski, ki nista bili na najboljšem glasu in sta bili morda tudi res nekoliko lahke vrste, najpridnejši in najročnejši za vse delo. Nemara, ker sta se hoteli prikupiti ladjarju Edevartu, temu mlademu možu v devetnajstem letu? Ali zato, ker sta hoteli iti poleti, ko bodo ribe suhe, za skladačice, da bi lahko prišli v kabino in to in ono doživeli? Kakor bodi, izpirali sta ribe in jih pripravljali, in jahta 'Hermina' je bila izplaknjena in očiščena.

(Dalje)